

Dokumentation av hantverket på Byggnadshyttan Mälsåker

► 2.1 Stuckatur. Rum 3:a

VID FRÅGOR KONTAKTA:

Riksantikvarieämbetet
Byggnadshyttan Mälsåker
Box 5405, 114 84 Stockholm
08-5191 8154

► 2.1 Stuckatur. Rum 3:a

Denna hantverksdokumentation ingår i en serie av häften som beskriver de arbeten som utförts under restaureringen av Mälsåkers slott 1993–96. Häftena ska inte uppfattas som instruktioner utan just en dokumentation av hur uppgifterna lösts på Mälsåker. För innehållet svarar hantverkare och handledare på Byggnadshyttan Mälsåker.

Projektledare: Hans Sandström. *Redaktör:* Jakob Strömholm.

Byggnadshyttan Mälsåker har som mål att restaurera Mälsåkers slott, att vidareutbilda hantverkare och att utveckla kunskap om traditionella metoder och material. Hyttan drivs av Riksantikvarieämbetet. Generalentreprenör under perioden 1993–96 var Reinhold Bygg Stockholm AB.

STUCKATUR. RUM 3:A

Text: Lars Blixt.

Illustrationer: Hanna Gäfvert.

Foto där inte annat uppges: Jakob Strömholm.

Layout: Jenny Franke Wikberg och Alice Sunneback.

BAKGRUND

Denna dokumentation beskriver rekonstruktionen och uppbyggnaden av stuckaturen i rum 3:a på Mälsåkers slott. Rekonstruktionen har varit möjlig tack vare Nordiska museets fotodokumentation som gjordes på 1930-talet samt de stuckfragment som samlats upp efter branden. Stucktaken i slottet är utförda på 1670-talet under ledning av stuckatören Carlo Carove. På den tiden modellerades de grova formerna direkt i taket med ett kalkbruk blandat med tegelkross och gips. I rum 3:a har vi tillämpat den ursprungliga metoden när det gäller den kraftiga toruslisten. Övriga ornerade lister är gjutna i form på bord och därpå monterade i taket.

MATERIAL

- 1,5 skyffel våtsläckt Gotlandskalk
- 3 skyfflar sand med 0–3 mm kornstorlek
- 0,5 l tegelkross med 0–4 mm storlek
- 0,1 l alabaster modellgips
- 2 nävar nöthår

Bruket blandades för hand i en murkärra till en havregrynsgrötsliknande konsistens.

Vassmatta har delvis tillverkats på hyttan av vassrör som sammanflätats med najtråd.

VERKTYG

Tungslev (fig. 1) har använts för påslagning av bruket samt rivbräda (fig. 2) eller kanitz för att forma det.

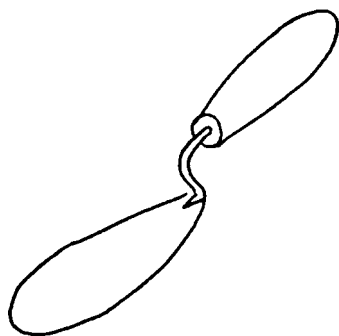

Fig. 1. Tungslev.

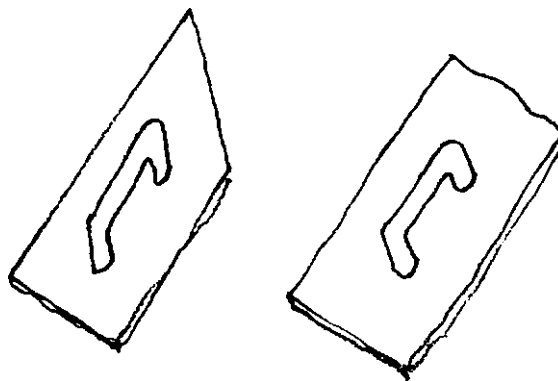

Fig. 2. Rivbrädor.

ARBETSGÅNG

- En glespanel fästes i bjälklaget. Mått på de olika listverken och formerna fördes över på taket från en rekonstruktionsritning.
- Formerna byggdes grovt upp med träreglar och hela taket kläddes med vassmatta.
- Spik och najtråd fästes i glespanelen som armering för det första påslaget kalkbruk.

Fig. 3. Glespanel med putsbärande vass.

- Första lagret kalkbruk var löst i konsistensen. Grundningen slogs på så att vassmattan täcktes.
- Nästa bruksblandning var styvare i konsistensen och slogs på efter ca en timme. Brukslagren slogs på "vätt-i-vätt" för att bilda en stark sammanhängande bruksmassa som inte skiktat sig. Det underliggande bruket fick alltså inte torka helt men måste ändå vara så pass styvt att det inte ramlade ner (fig. 4).

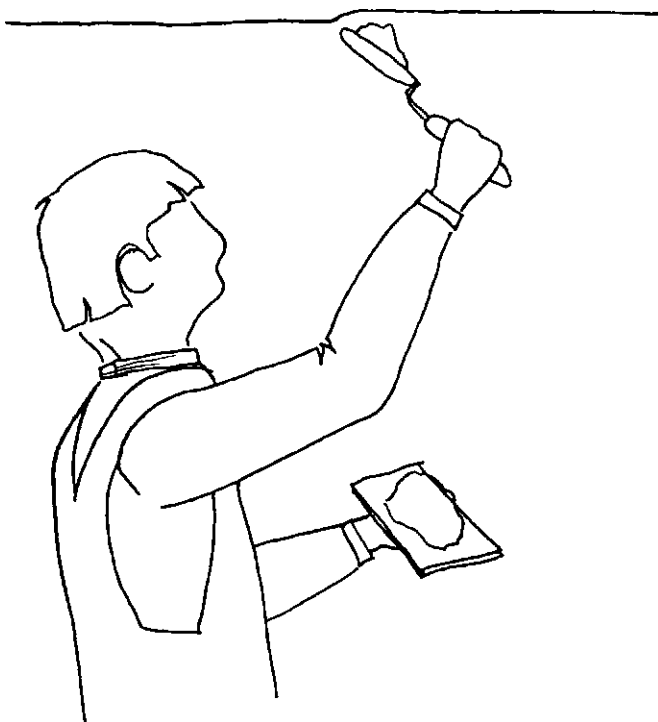

Fig. 4. Brukslagren slogs på "vätt-i-vätt".

- Gipslister är gjutna i formar på bord och sen monterade med linoljebränd 4–6 tums smidd spik. Även skruv har använts vid montaget.
Gipslisternas kanter och skarvar är ifyllda med kleberblandning bestående av 3 delar kleber (hårdare gips blandat med cellulosa) och 7 delar vanligt gips (fig. 5 och 6).

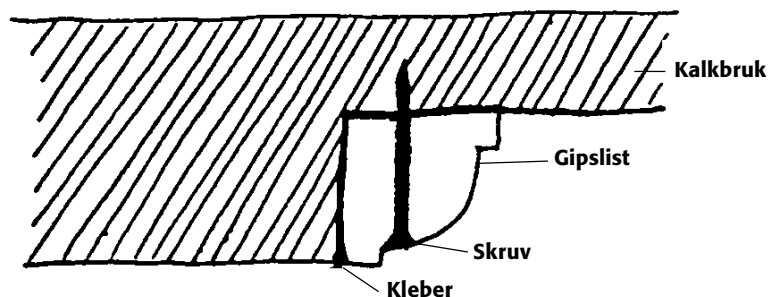

Fig. 5. Gipslisternas kanter och skarvar är ifyllda med kleberblandning.

- Kalkbruksytorna penslades med en grötaktig kalkdeg som blandats med finmalen (0–1 mm) gotländsk sandsten.
- Efter 2–3 veckor kalkavfärgades ytan.

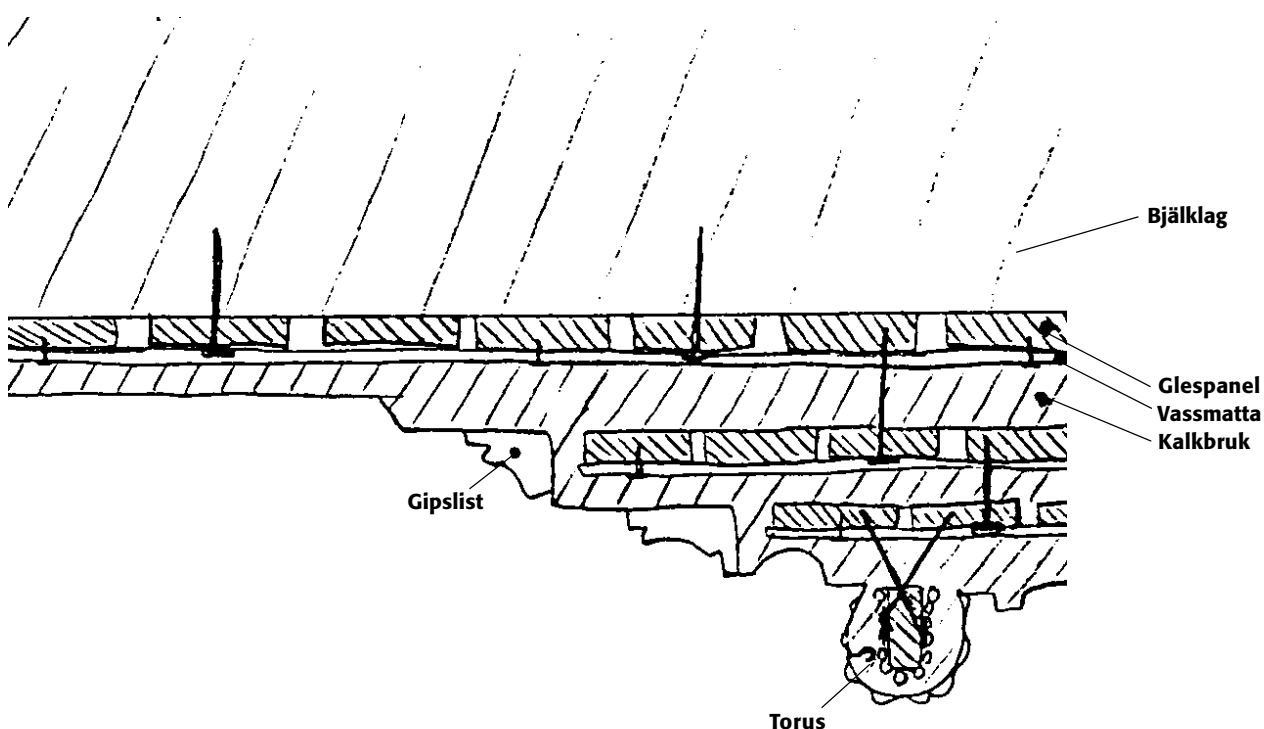

Fig. 6. Detaljsnitt genom det färdiga stucktaket.

Fig. 7. Taket i rum 3:a före branden. Foto: Gustaf Upmark 1913.